

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

# Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, [www.reprorecht.nl](http://www.reprorecht.nl)) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, [www.stichting-uvo.nl](http://www.stichting-uvo.nl)).

*No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.*

[info@bua.nl](mailto:info@bua.nl)  
[www.boomuitgeversamsterdam.nl](http://www.boomuitgeversamsterdam.nl)

# Populistische politiek laat het volk in de kou staan

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen eind september ging de meeste aandacht uit naar de zogenaamde asielcrisis. Het ondoordachte arbeidsmarktbeleid is echter onderbelicht gebleven. Het huidige kabinet jaagt op korte termijn de arbeidsmarktkrapte aan en weigert op lange termijn te investeren in de productiviteit van werknemers.

**door Albert Rutten en Arjen Siegmann** Rutten is gepromoveerd arbeidsmarkeconoom en bestuurslid van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Siegmann is hoogleraar christelijk sociaal denken aan de Vrije Universiteit Amsterdam en stafmedewerker van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.<sup>1</sup>

Dit kabinet heeft grote verwachtingen gewekt bij zijn aantreden. Het kan ook steunen op een groot deel van de achterban van deelnemende partijen.<sup>2</sup> Wij zijn echter bang dat deze mensen van een koude kermis zullen thuiskomen. De hoofdrede hiervoor is ondoordacht arbeidsmarktbeleid.

De krappe arbeidsmarkt is het grootste knelpunt in de huidige economie. De werkloosheid is laag, waardoor werkgevers maar moeilijk aan personeel kunnen komen. Uit verschillende bronnen komen steeds meer zorgelijke cijfers naar voren over de tekorten op de arbeidsmarkt. In de zorgsector is dit nu al meer dan 50.000 mensen, en over tien jaar is dit opgelopen tot 190.000 mensen.<sup>3</sup> En dit terwijl de behoefte aan zorg toeneemt, in allerlei vormen, terwijl het huidige personeelsbestand ouder wordt en meer mensen met pensioen gaan. Maar

ook als het gaat om het bouwen van woningen<sup>4</sup> of om de energietransitie<sup>5</sup> zijn de tekorten fors. Deze krapte op tal van dossiers remt dan ook de economische groei.

Maar meer dan groei is het een probleem van echte mensen: een tekort aan huisartsen is nu al direct te merken, net als een tekort aan handen aan het bed in verpleeghuizen. Tekorten in de kinderopvang nopen tot allerlei kunst-en-vliegwerk van ouders. En ook het uitstellen van de energietransitie en het niet kunnen vinden van woningen leiden tot een gevoel van uitzichtloosheid onder jongeren. Onze levensstandaard, de dingen waarop we hebben leren vertrouwen, dreigt daarmee lager te worden. We verliezen datgene wat we het waardevolst achten: het vertrouwen in elkaar en in de mogelijkheid om samen problemen op te lossen.

## **Kabinetsbeleid als oorzaak van krapte**

Het arbeidsmarktbeleid van dit kabinet veronderstelt een volk dat veel groter is. Dit imaginaire volk zal kinderen opvangen, ouderen verzorgen en huizen bouwen. Dit volk bestaat echter niet. Het kan alleen maar voortkomen uit de verbeelding van een populistisch kabinet dat moeilijke keuzes uit de weg gaat. Dit zetten we hierna uiteen.

### *Niet kiezen als aanjager van krapte*

Het kabinet laat als het gaat om begrotingsbeleid de teugels vieren met een primair begrotingstekort van ruim twee procent de komende jaren.<sup>6</sup> Een te ruim budgettair beleid levert een forse bijdrage aan het oververhitten van de Nederlandse arbeidsmarkt.<sup>7</sup> Het zorgt voor een opwaartse vraag naar goederen en diensten en daarmee ook naar personeel. Deze vraag is som van directe vraag vanuit de overheid (naar bijvoorbeeld personeel in de zorg en bij defensie), maar ook van vraag vanuit inwoners. Op het moment dat het kabinet de huursubsidie en de energietoeslag verhoogt, krijgen huishoudens meer geld te besteden. Dit stelt hen in staat om meer geld uit te geven, waardoor ook zij bijdragen aan een sterkere vraag naar goederen en diensten. Hierop zullen bedrijven weer personeel gaan zoeken, waardoor de krapte op de arbeidsmarkt wederom groter wordt. Het kabinet wil weliswaar 22 procent op rijksambtenaren besparen, maar geeft niet aan welke taken vervallen.

Het beperken van het begrotingstekort zou opnieuw prioriteit moeten krijgen. Dit kan door het verhogen van belastingen (een lagere consumptieve vraag) of door bezuinigingen binnen de overheid. Het lost niet alle problemen op, maar haalt een verstorende factor weg. Het zal leiden tot een minder gespannen arbeidsmarkt, waardoor de samenleving lucht krijgt.

### *Niet hervormen als aanjager van krapte*

Een andere manier om de arbeidsmarktkrapte te bestrijden is het hervormen van

inkomstenbelastingen en toeslagen. Dit systeem is niet alleen complex in de uitvoering, maar ontmoedigt ook een grote groep mensen om meer uren te gaan werken.<sup>8</sup> Mensen vinden het ingewikkeld en zijn heel gevoelig voor het moeten terugbetalen van toeslagen. Een hervorming is hoognodig, maar het kabinet lijkt daar geen prioriteit te hebben liggen.

Daarnaast weigert het kabinet in te zetten op het verhogen van de arbeidsparticipatie van veelal gezonde, hoogopgeleide oudere werknemers.<sup>9</sup> Deze groep is fysiek in staat om langer door te werken. Institutionele belemmeringen – zoals functioneel leeftijdsontslag – en voldoende zelfgebouwd pensioen maken het echter mogelijk dat gezonde ouderen de arbeidsmarkt verlaten.

Ten slotte is het belangrijk om te beseffen dat ook het antimigratie- en het antibuitenlandersentiment van dit kabinet de arbeidsmarkttekorten zullen aanjagen.

---

## *Het arbeidsmarktbeleid van dit kabinet veronderstelt een volk dat veel groter is*

Internationale studenten op tal van vakgebieden zijn nodig en belangrijk, en helemaal geen ‘last’ voor Nederland. Arbeidsmigratie is nodig, gewoon om het werk gedaan te krijgen dat wij als land belangrijk vinden, zoals in de zorg, waar buitenlandse verplegers onmisbaar zijn.<sup>10</sup> Het zal veel tijd en moeite kosten voordat we gaan inzien hoezeer deze ontmoediging van migratie misplaatst was.

### *Weigeren te investeren als aanjager van krapte*

Ten slotte lijkt er geen aandacht te zijn voor het verhogen van de kwaliteit van het arbeidsaanbod. Het recente Draghi-rapport laat zien dat de arbeidsproductiviteit in Nederland en Europa gedurende de laatste vijf jaar achterblijft ten opzichte van de VS.<sup>11</sup> Daarbij doet Nederland het dan ook nog eens slechter dan het Europese gemiddelde.

Met de bezuiniging op het onderwijs, over de hele linie, beweegt dit kabinet precies de verkeerde kant op. De gebrekkige lees- en

### *Het antimigratie- en het antibuitenlander-sentiment van dit kabinet zullen de arbeidsmarkttekortten aanjagen*

rekenvaardigheid van jongeren<sup>12</sup> zou reden moeten zijn om in het onderwijs te investeren. Ook de opmars van artificial intelligence (AI) is een sterk signaal om concrete plannen omtrent levenslang ontwikkelen vorm te geven.<sup>13</sup> Die ontbreken vooralsnog.

#### Conclusie

Het grote probleem van onze economie, de krapte op de arbeidsmarkt, wordt door het huidige

kabinet genegeerd. Het blijft te ruim begroten, vermijdt investeringen om arbeidsproductiviteit van werknemers te verhogen, en de noodzakelijke hervormingen blijven uit. Daarmee lijkt de huidige regering nog het meest op de voortzetting van een *demissionair* kabinet.

Het werkelijke probleem is een tekort aan mensen. Een tekort dat door deze regering wel wordt benoemd, maar door haar eigen beleid wordt vergroot. Dit kabinet schuift de pijnlijke keuzes voor zich uit en trekt vooral de aandacht met angstbeelden over migratie en bestuurlijke (Europese) elites. Dat slaat wellicht publicitair aan, maar het kabinet ondergraaft daarmee wel de toekomst van Nederland. Het kabinet regeert, maar laat het volk in de kou staan.

1 De auteurs danken Raymond Gradus voor zijn commentaar op een eerdere versie van deze bijdrage, en voor zijn presentatie bij de CDA-Economen.

2 ANP, 'Praktisch opgeleiden hebben vertrouwen in kabinet', website Binnenlands Bestuur, 2 juli 2024. Zie <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/frisse-wind-en-andere-koers-geven-kiezers-vertrouwen-kabinet>

3 Wilbert Zuil, 'Personeelstekort zorg groeit naar maar liefst 190.000 medewerkers in 2033', website Skipr, 21 december 2023. Zie <https://www.skipr.nl/nieuws/personeelstekort-groeit-naar-maar-liefst-190-000-zorgmedewerkers-in-2033>

4 'Te weinig personeel maakt woningbouwdoel onhaalbaar', website Vastgoed Actueel, 23 maart 2022. Zie <https://vastgoedactueel.nl/te-weinig-personeel-maakt-woningbouwdoel-onhaalbaar>

5 SEO Economisch Onderzoek, *Op weg naar een duurzame economie. Jubileumboek 75 jaar*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek, september 2024.

6 Zie: Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2024-2025, 36 600 Nota over de toestand van 's rijks financiën, nr. 1: *Solide begroten voor welvaart en stabiliteit* (Miljoenennota 2024). Den Haag, 17 september 2024; en Pieter Hasekamp, *Technische briefing doorrekening HLA en cMEV 2025*. Centraal Planbureau, 12 september 2024.

7 Zie het zomernummer van CDV uit 2023: *Vaklui gezocht*.

8 Zie bijvoorbeeld: Arjen Siegmans, *Betrouwbaar belasten. Herstel van vertrouwen in het belasting- en toeslagenbeleid*. Den Haag: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, november 2020.

9 Ellen Dingemans, Kène Henkens en Hanna van Solinge, 'Aanzienlijk onbenut arbeidspotentieel onder gepensioneerden', *ESB* 108 (2023), nr. 4826 (26 oktober), pp. 460-461.

10 Zie het herfstnummer van CDV uit 2024: *Arbeidsmigratie*.

11 Mario Draghi, *The future of European competitiveness*. Brussel: European Commission, september 2024. Zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/prinsjesdag/miljoenennota-en-andere-officiële-stukken>

12 Martina Meelissen, Nathalie Maassen, Joyce Gubbels, Annemarie van Langen, Jolien Valk, Christel Dood, Isis Derks, Melissa in 't Zandt en Maarten Wolbers, *Resultaten PISA-2022 in vogelvlucht*. Enschede: Universiteit Twente, 2023.

13 Zie bijvoorbeeld: Arjen Siegmans en Albert Rutten, *Ontwikkelen als levenskunst. Voorstellen voor leven lang ontwikkelen vanuit christendemocratisch perspectief*. Den Haag: Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, maart 2023.